

Добрідень Алла Володимирівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри виховних технологій
та педагогічної творчості.

**Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини**

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні аспекти до проблеми формування здоров'язбережувальної компетенції майбутніх учителів початкової школи в умовах модернізації системи вищої освіти. Проаналізовано сутність поняття «здоров'язбережувальна компетенція» в умовах компетентісного підходу. У статті окреслено, що здоров'язбережувальна компетентність майбутніх учителів початкової школи є якістю, яка формується на певному етапі діяльності, на основі індивідуально-психологічних якостей особистості та має ознаки інтегральності та системності. У статті представлено складові елементи здоров'язбережувальної компетентності, життєві навички, що сприяють формуванню здорового способу життя та відповідають складникам здоров'я (фізичний, соціальний, духовний, психічний). У зв'язку із цим, навчання у педагогічних закладах освіти має орієнтувати майбутніх учителів початкової школи на здобуття конкретних знань, умінь, навичок, необхідних для організації діяльності з питань здоров'язбереження та здорового способу життя.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальна компетенція, компетентнісний підхід, учитель початкової школи, професійна підготовка.

Dobryden A.V.

Ph. D in Pedagogics, Associate Professor
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine, Uman)

THEORETICAL ASPECTS OF HEALTHY SECURITY COMPETENCE FOR FUTURE TEACHERS OF THE PRIMARY SCHOOL

Abstract. In the article theoretical aspects are considered to the problem of formation of healthcare saving competence of future teachers of elementary school in conditions of modernization of the system of higher education. The essence of the concept of «health-preserving competence» is analyzed with the help of the competent approach. The article argues that the health-saving competence of future teachers of elementary school is a quality that is formed at a certain stage of activity, based on the individual-psychological qualities of the individual and has signs of integrity. The article presents the components of healthcare-saving competence, life skills that contribute to a healthy lifestyle and meet the components of health (physical, social, spiritual, mental). In this regard, training in pedagogical educational institutions should target future primary school teachers to acquire the specific knowledge, skills, skills needed to organize activities on healthcare and healthy lifestyles.

Key words: health, health-saving competence, competence approach, elementary school teacher, professional training.

Проблема здоров'я дітей останнім часом набула особливого значення і вже не один рік є предметом обговорення педагогів, лікарів, учених. Тільки здорова людина має перспективу отримати належну освіту, стати гарним фахівцем, створити сімейний добробут, реалізувати свої кар'єрні та суспільні амбіції. Можна з упевненістю стверджувати, що можливості опанування навчального матеріалу залежать від здоров'я дитини. Власне вимогою сучасності є не лише володіння знаннями та певним набором умінь і навичок, а

ще й усвідомлення життєвих цінностей, життєвої мети, що разом складає компетентність особи.

Глобалізація суспільства, інтеграційні процеси вимагають визначення пріоритетів у розвитку освіти, що базуються на людиноцентрованій основі. Модернізація освіти передбачає впровадження компетентнісного підходу як найперспективнішого у педагогіці сьогодення. О. Пометун характеризує «компетентнісний підхід» як «спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості» [4, с. 64].

Компетентнісний підхід забезпечує реалізацію принципів гуманізації, демократизації освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості, що навчається, на формування її компетентності. За висновками вчених, компетентнісний підхід забезпечить не інформованість суб'єкта навчання, а вміння на основі знань вирішувати різноманітні проблеми життя [3, с. 85–89].

Вивчення й аналіз відповідної методичної та наукової літератури вказують на недостатнє дослідження з розвитку ключової компетентності майбутніх учителів початкової школи, його спеціально-предметної компетентності. Поняття, що стосуються компетентнісного підходу у педагогіці, розкриваються у працях багатьох учених (Н. Бібік, С. Бондара, Н. Глузман, І. Зимньої, Н. Кузьміної, А. Маркової, О. Овчарук, О. Пометун, С. Ракова, О. Савченко, В. Сластьоніна, О. Чернишова, Л. Хоружої, А. Хуторського, С. Шишова та ін.).

Метою статті є аналіз теоретичних підходів у формуванні здоров'язбережувальної компетенції майбутніх учителів початкової школи у теорії та практиці в умовах модернізації системи педагогічної освіти.

Основи теорії компетентнісного підходу, які закладені вченими, визначають сутність також здоров'язбережувальної компетентності, виявляють

умови та передбачають основи її формування. Проблемі формування здоров'язбережувальної компетентності вчителів, студентів, учнів приділяє увагу низка науковців.

Поняття «здоров'язбережувальна компетентність» передбачає сукупність фізичних та інтелектуальних якостей і властивостей людини, необхідних для самостійного й ефективного розв'язання різних життєвих ситуацій, створення кращих умов для себе, свого здоров'я в конструктивній взаємодії з іншими.

На думку О. Ващенко «здоров'язбережувальна компетентність» – це комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення здоров'я – свого та оточуючих, на уроках та в позаурочній діяльності [2, с. 4].

У дослідженнях Т. Андрющенко це визначення проектується таким чином: дітям потрібно дати знання про здоров'я, сформувати в них ціннісне ставлення до здоров'я (власного й оточуючих), створити умови для вироблення життєвих навичок, що сприяють покращенню здоров'я. Вищезазначене складе основу здоров'язбережувальної компетентності, яка забезпечить в подальшому здоровий спосіб життя людини [1, с. 123].

На думку Н. Тамарської суть поняття «здоров'язбережувальна компетентність» проявляється у проведенні профілактичних заходів і застосуванні здоров'язбережувальних технологій людьми, що знають закономірності процесу здоров'язбереження [2, с. 11].

Під поняттям «здоров'язберігаючої компетентності» В. Химинець розуміє характеристики, властивості студента, спрямовані на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення [6, с. 87].

Формування здоров'язбережувальної компетентності включає:

- концептуальні основи знань про здоров'я сучасної людини, розвиток культури духовного і фізичного здоров'я;
- прищеплення здорового способу життя (психолого-педагогічні та медико-гігієнічні аспекти);
- навички безпечної поведінки;

- культивування здоров'ятворчої, здоров'язбережувальної, життєактивної поведінки;
- оперування знаннями про здоров'я і його складовими;
- формування в особистості ціннісного ставлення до навколишнього середовища, до людей, до самої себе;
- володіння методами комплексної оцінки стану здоров'я і системою практичних умінь та навичок, які забезпечують збереження та зміцнення здоров'я;
- використання знань про збереження і зміцнення здоров'я, про саморегуляцію і самокорекцію;
- володіння методами і засобами надання першої допомоги;
- здатність проводити профілактику травматизму.

Характеризуючи здоров'язбережувальну компетентність, вчені розкривають її складові. Це – життєві навички, що сприяють здоровому способу життя. Відповідно до складників здоров'я (фізичний, соціальний, духовний, психічний), ці життєві навички передбачають реалізацію кожного з них, а саме:

- життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю (навички раціонального харчування, рухової активності, санітарно-гігієнічні навички, режим праці та відпочинку);
- життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю (навички ефективного спілкування, співчуття, розв'язування конфліктів, поведінки в умовах тиску, погроз, дискримінації, спільної діяльності та співробітництва);
- життєві навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю (самоусвідомлення та самооцінка, аналіз проблем і прийняття рішень, визначення життєвих цілей та програм, самоконтролю, мотивація успіху та тренування волі) [3, с. 86–88].

Аналіз досліджень сучасних учених свідчить про високу ефективність застосування компетентісного підходу до проблеми формування здоров'язбереження в сучасній системі освіти. Саме компетентісний підхід до

проблеми здоров'язбереження забезпечує можливість не лише надання знань про основні ознаки складників здоров'я, умови його збереження та зміцнення, але й головне – вміння користуватися в житті набутими знаннями, вміннями та навичками.

Таким чином, здоров'язбережувальна компетентність, як свідоме прагнення особистості до здорового життя, визначає її здатність успішно провадити навчальну та майбутню професійну діяльність, забезпечує особистісну реалізацію та життєвий успіх протягом всього життя.

Список використаних джерел

1. Андрищенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема / Андрищенко Т. К. // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2012. – № 7. – С. 123–127.
2. Ващенко О. М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра : навч.-метод. посіб. / О. М. Ващенко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова та ін. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2012. – 192 с.
3. Онопрієнко О. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті / О. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 32–37.
4. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К. І. С., 2004. – 112 с.
5. Словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 324 с. – Бібліогр.: с. 5–7. – («Словники»).
6. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя [текст] / В. Химинець // Закарпатський інститут післядипломної

педагогічної освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakinppo.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>.